

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р арх. Жечка Илиева

Зам. декан на Архитектурен факултет

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“

ОТНОСНО:

Дисертационния труд на арх. ДРАГОМИР СЪБЕВ ЙОСИФОВ за получаване на образователната и научна степен “Доктор” по научна специалност „Архитектура на сгради, конструкции, съоръжения и детайли“, професионално направление 5.7 „Архитектура, строителство и геодезия“, Катедра „Архитектура и урбанистика“, Архитектурен факултет, ВСУ „Черноризец Храбър“ – гр. Варна и определяне на готовността за насочване към публична защита пред научно жури.

- **Обща характеристика на дисертационния труд**

Дисертационният труд на тема „**АРХИТЕКТУРА НА ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ ГРАДСКИ И ИЗВЪНГРАДСКИ МОНАСТИРИ (1185-1396 г.)**“ е с обем от 198 стр. Структуриран е от предговор, въведение, 3 глави и заключение. Приложени са 102 фигури, включващи графични материали (чужди и авторски), приложения и речник. Библиографията обхваща 75 източника.

Във **Въведението** са разгледани актуалност на проблематиката, избор на тема, обект и предмет, обхват и граници, цел и задачи, методи и очаквани резултати от изследването.

- **Актуалност на изследването:** Проблематиката на научното изследване е свързана с отчетеното от арх. Йосифов недостатъчно задълбоченото изследване и представяне на информацията (аналитична и графична) за българските манастири от Второто българско царство на територията на

Велико Търново и околностите му. Според докторанта липсва интердисциплинарен подход, като ролята на архитекта е negliжирана при анализа на получената информация и нейния синтез. За да се справим с наболелия проблем с опазване на нашето недвижимо културно наследство е нужно изследване на обектите и систематизиране на архитектурно-строителната информация, която да подпомогне процеса на оценка. Липсата на социализация и трудното решаване на проблема с консервацията на манастирските обекти в „Света гора Търновска“ е довело до загуба на автентична субстанция, което погубва културната ценност. **Всичко тези проблеми определят актуалността на дисертационния труд.**

- **Обект на изследване** – Архитектурата на манастири в и около столичния Царевград Търнов (Велико Търново) в периода (XII – XIV в.)
- **Предмет на изследването** е възникването и оформянето на архитектурния облик на манастирските комплекси в Царевград Търнов и околностите в периода XII – XIV в. Определяне степента на достигналата до наши дни „средновековна автентичност“, актуалното състояние, анализ и систематизация на получената информация.
- **Граници на изследването – времеви и териториален обхват**

Периодът на проучването започва със създаването на Второто българско царство през 1185 г., до падането под османска власт на Търновското царство през 1393 г. Териториално, изследването обхваща съвременния град Велико Търново и района около него, попадащ в т. нар. „Света гора“. Границите на изследването са избрани правилно, тъй като българската държава достига върховете на своето развитие през този период, като се строят великолепни дворци, манастири, църкви, крепостни съоръжения, мостове и големи домове. През XII до XIV век, столицата на България е един от големите политически, административни, духовни и културни центрове в Европа.

- **Цели и задачи на изследването** – да се проучи развитието на църковно-монастирската архитектура предвид историческата ситуация, като се изясни архитектурната им същност и се определят универсалните им архитектурни характеристики. Да се извърши изчерпателно събиране и обобщаване на информацията свързана с манастирите от периода на Второто българско царство в района на Велико Търново и откриване на закономерни подходи при строителството. Да се установят настъпилите промени в структурите и практиката на архитектурно-археологическите възстановителни дейности. Да се анализират нормативните актове, като се предложат механизми за архитектурно възстановителни и консервационно – реставрационни дейности.
- **Методиката на изследване** включва няколко подхода: исторически изследователски метод и структурно – системен анализ. Използвани са теоретични, емпирични и проектно – изследователски похвати. Методиката на изследване е правилно избрана за да се обхване цялостно наличната информация и пълноценно да се анализират и синтезират всички събрани данни. Извършен е анализ на публикации, документи и резултати от дейности, същевременно са извършени теренни наблюдения и заснемания (измервания) на част от анализиранияте примери и е направена експертна оценка на състоянието. Извършена е оценка на намесата (трансформацията) на обектите, където са приложени консервационно-реставрационни дейности.

- **В първа глава** се описва възникването и разпространението на средновековния манастир в България. Изясняване на терминологичните постановки, формите на обитаване и типологията на манастирските комплекси.

- **Във втората глава** е изследвана архитектурата на манастирите в и около столичния Царевград Търнов (Велико Търново) в периода XII –

XIV в. Определен е териториалния обхват на „Света гора Търновска“ и влиянието на природните дадености върху избора на местоположение и организацията на застрояването. Представени и анализирани са манастирските комплекси в „Света гора Търновска“, новия град (Велико Търново) и извънградските манастири.

- **В трета глава** е изяснено съвременното състояние на средновековното манастирско наследство от XII – XIV в. в България. Извършена е оценка на автентичността по определени критерии. Представени са подбрани Средновековни манастири и е извършена оценка на актуалното състояние и препоръки към практиката.

- **Оценка на постиженията и приносите в дисертационния труд**

Положителна характеристика на предложения труд е актуалността на изследването, с оглед историческото проследяване на наличните публикации, подробното описание и синтез на данните описващи средновековните манастири.

Достойнство на труда е правилно избраната методология на изследването, базирана на териториалния обхват и теренните обхождания на конкретните обекти.

За първи път се прави систематизация на археологическата и архитектурната информация, графичните данни и наблюденията при теренните обхождания. Личният принос на докторанта е в инициативата, заснемането, създаването на документация, анализ на автентичността и физическото състояние на обектите, както и препоръчаните дейност по тяхната реставрация.

Поставени са проблеми, свързани със загубата на оригинална субстанция при средновековните манастирски комплекси. Извършената систематизация на средновековните манастири ще улесни използването на данните и ще насочи експертите към попълване на липсващата информация.

- **Преценка на публикациите по дисертационния труд**

Включените в дисертационния труд публикации на докторанта са 6 и са публикувани в периода 2011–2015 г.

Анализът показва, че две от публикациите са в съавторство, а останалите са самостоятелни. Темите на публикациите представят интереса на докторанта към историята и археологията, които са свързани с темата на дисертационния труд и отразяват части от изследването.

- **Оценка на възможностите за използване на получените резултати с препоръки за бъдещото им внедряване**

Посочените данни ще обогатят лекционните материали в обучението по специалност „Архитектура“, в дисциплините „История на българската архитектура“, „Опазване на архитектурното наследство“, както и дипломните проекти. Ще бъде достъпно за докторанти и специализанти, занимаващи се с исторически и културни явления, както и за специалисти от други области, като историци и реставратори.

Направените и защитени в дисертационния труд научно-теоретични и приложни приноси приемам напълно.

- **Установени пропуски, необходимост от допълнения и препоръки**

Впечатление прави известен дисбаланс в предоставената информация и тежестта на отделните глави. Превес в дисертационния труд взема втора глава, която основно представя средновековните манастири във Велико Търново и околността.

На места има известен пропуск в представената информация за обектите, като се описва подробно членението на фасадата, пластичните детайли, материалите на изграждане или друго, а липсва чертеж на фасадата или архивна/ съвременна фотография. Нужно е да се попълни този пропуск, тъй като е важно възприемането за обекта да бъде непосредствено, а не само по описание.

За да бъде полезна направената научна разработка е нужно да се прецизира систематизирането на предоставената информация като се обхванат допълнителни данни за състоянието на наличните структури.

Посочените препоръки, установени пропуски и евентуално необходими допълнения нямат съществено значение за приносите на дисертационния труд.

- **Автореферат към дисертационния труд**

Авторефератът към представеното изследване отразява вярно и точно дисертационния труд „Архитектура на великотърновски градски и извънградски манастири (1185-1396 г.)“.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Всичко гореизложено ми дава основание да приема дисертационния труд на **арх. Драгомир Йосифов** за завършен. Спазени са изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ДВ, бр. 38 от 21.05.2010 г., и последвали изменения и допълнения.), Правилника към него и Наредба №12 на ВСУ „Черноризец Храбър“, Варна.

Въз основа на изложените по-горе наблюдения и изводи считам, че дисертационният труд „Архитектура на великотърновски градски и извънградски манастири (1185-1396 г.)“ на арх. Драгомир Йосифов има необходимите качества и степен на готовност, за да бъде насочен към публична защита пред научно жури.

В заключение предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на арх. Драгомир Събев Йосифов.

Рецензент:

.....

(Доц д-р арх. Жечка Илиева)

Варна, 15.08.2022 г.